

Analyzing the performance of Hamedan urban management based on good urban governance indicators from citizens' point of view

Samira Samvati¹, Gholamhossein Hosseini² & Seyed Hossein Bahraini^{3*}

¹ Department of Urban Planning, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran.

² Associate Professor, Department of Entrepreneurship, Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran, Iran.

³ Professor of Urban Planning Department, College of Fine Arts, University of Tehran, Tehran, Iran.

* Corresponding Author, hbahrain@ut.ac.ir

Receive Date: 01 May 2021
Accept Date: 10 January 2022

ABSTRACT

Introduction: Today, the approach of good urban governance has been able to show its role in improving contemporary urban management.

Objectives: The study aims to analyze the performance of the urban management of Hamadan, based on the indicators of good urban governance and to prioritize the indicators that affect the optimal urban governance according to the opinions of citizens.

Methodology: In terms of purpose, this research is applied, and descriptive-analytical in terms of its nature and method. The data were obtained through library and a survey using a questionnaire tool. The statistical population is the citizens of Hamadan City and the sample size is estimated to be 384 people based on Cochran's formula. For data analysis, chi-square goodness of fit test and Friedman test were used.

Geographical Context: The scope of research in this study is Hamadan City.

Results and Discussion: The obtained results show that the level of good urban governance in Hamedan is about 46.4% and the average of all indicators of good urban governance with a value of 2.32 is less than the optimal average of 3. Therefore, the urban management of Hamedan is not in an optimal situation with respect to any of the good urban governance indicators.

Conclusion: The ranking of the indicators showed that the indicators of legality, accountability and transparency have the greatest impact on the level of good urban governance in Hamedan. Finally, according to the findings of the research, suggestions have been made to improve the performance of urban management in line with good urban governance.

KEYWORDS: Performance, urban management, good urban governance, Hamadan.

تحلیل عملکرد مدیریت شهری همدان مبتنی بر شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری با تأکید بر نظر شهروندان

سمیرا سمواتی^۱، غلامحسین حسینی‌نیا^۲ و سیدحسین بحرینی^{۳*}

۱. گروه شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.

۲. دانشیار گروه کارآفرینی، دانشکده کارآفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۳. استاد گروه شهرسازی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول، Email: hbahrain@ut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۰۸ اردیبهشت ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش: ۲۰ دی ۱۴۰۰

چکیده

مقدمه: امروز رویکرد حکمرانی خوب شهری توانسته است نقش خود را در بهبود مدیریت شهری معاصر به خوبی نشان دهد.

هدف: هدف این پژوهش تحلیل عملکرد مدیریت شهری همدان، بر مبنای شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری و اولویت‌بندی شاخص‌های مؤثر بر حکمروایی مطلوب شهری با توجه به نظرات شهروندان است.

روش‌شناسی: این پژوهش بر حسب هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش، توصیفی-تحلیلی است و اطلاعات لازم از طریق منابع کتابخانه‌ای و پیمایشی با استفاده از ابزار پرسشنامه به دست آمده است. جامعه آماری پژوهش شهروندان شهر همدان بوده و حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۸۴ نفر برآورد شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آزمون خی دو نیکویی برآزش و آزمون فریدمن استفاده گردیده است.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: محدوده پژوهش در این مطالعه شهر همدان می‌باشد.

یافته‌ها و بحث: نتایج به دست آمده نشان می‌دهد سطح حکمروایی خوب شهری در همدان حدود ۴۶/۴٪ است و میانگین کل شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با مقدار ۲/۳۲ کمتر از حد متوسط ۳ است. بنابراین مدیریت شهری همدان نسبت به هیچ یک از شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در وضعیت مطلوب قرار ندارد.

نتیجه‌گیری: نتایج مربوط به اولویت‌بندی شاخص‌ها، نشان داد که شاخص‌های قانونمندی، مسئولیت‌پذیری و شفافیت بیشترین تأثیرگذاری را در سطح حکمروایی مطلوب شهری همدان دارند. در نهایت نیز با توجه به یافته‌های تحقیق، پیشنهادهایی برای بهبود عملکرد مدیریت شهری در راستای حکمروایی مطلوب شهری و اجرای این رهیافت ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها: عملکرد، مدیریت شهری، حکمروایی مطلوب شهری، همدان.

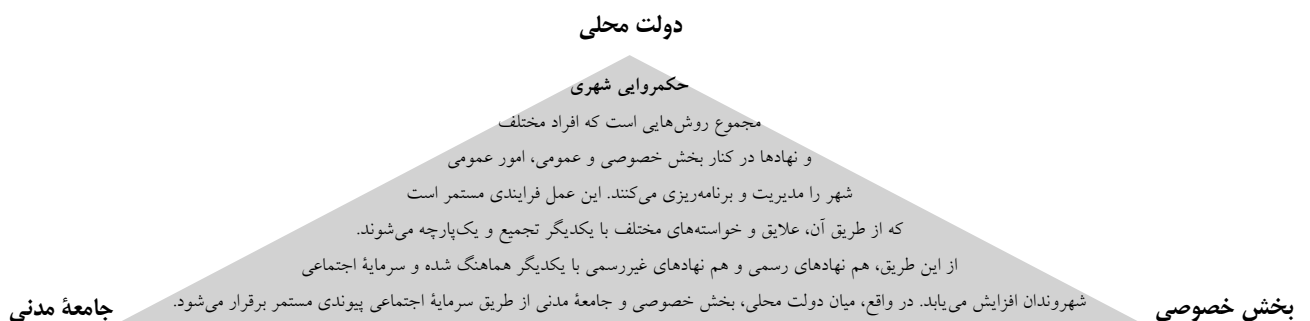
مقدمه

به زعم کوهن و مونز جهان به سرعت در حال شهرنشینی است (Munoz & Cohen, 2016). شهرنشینی، امروزه یکی از چالش‌های اساسی است که بیشترین میزان آن در کشورهای آسیا، آفریقا و امریکای لاتین بوده و سالانه تا ۶۰ میلیون نفر به جمعیت شهرنشین این مناطق افزوده می‌شود (300 : Stephens & Satterthwaite, 2008). با افزایش جمعیت شهرنشین، روز به روز بر اهمیت و نقش شهرها در جهان کنونی افزوده می‌شود، شهرنشینی شتابان و رشد جمعیت، باعث شکل‌گیری جوامع با چالش‌های بی‌شمار شهرنشینی شده است به طوری که مدیریت سکونتگاه‌های شهری عملاً به یک بحران برای حاکمیت تبدیل شده است (ابدالی و همکاران، ۱۳۹۸). رشد فراگیر همراه با چالش‌های جدی در زمینه اجتماعی، کالبدی، اقتصادی، فرهنگی و زیست‌محیطی سال‌هاست که اجماع فکری کارشناسان را برای حل مسائل زندگی شهرنشینی و کارآمدی مدیریت شهری می‌طلبد، از طرف دیگر نیز مدیریت شهری با ابزار و شیوه‌های سنتی امکان‌پذیر نیست، این امر احساس می‌شود که شهرها به جای این که توسط سازمان‌هایی از بالا به پایین اداره شوند، باید در فرایندی به سوی خود کنترلی، حرکت کرده و به مرور زمان، اداره امور شهر به شهروندان واگذار گردد (حسینی، ۱۳۹۵). چالش‌های مربوط به رویکرد سنتی بخش‌های دولتی اثرات نامطلوبی بر مدیریت و حکمروایی شهری، توافقات سیاسی، پروسه‌های تصمیم‌گیری، ارائه خدمات در سطوح مختلف حکومتی و تخصیص منابع مالی برای توسعه شهری داشته است. برای حل این چالش‌ها رویکرد حکمروایی خوب شهری مورد توجه قرار می‌گیرد که در آن همه افراد جامعه تأثیرگذار خواهند بود (Rakodi, 2003:523). بنابراین؛ رشد روز افزون جمعیت شهری، شهری شدن جوامع، جهانی شدن و ضرورت پاسخگویی و شهروندمداری، مدیریت شهرها به ویژه مدیریت شهری کلانشهرها را با چالش‌های عدیده‌ای مواجه ساخته و مدیران و تصمیم‌گیران شهری را به سوی بهره‌گیری از روش‌های مطلوب در زمینه مدیریت شهری سوق داده است؛ یکی از روش‌های مطرح در این زمینه حکمروایی مطلوب شهری است. دستیابی به اصول حکمروایی از نظر برخی از محققان از طریق وجود عزم سیاسی و اراده قوی در سطوح بالای حاکمیت قابل دستیابی است (حسینی، ۱۳۹۵: ۵۱). در حال حاضر در میان رویکردهای گوناگون مطرح شده در عرصه مدیریت شهری، حکمروایی خوب شهری از مطرح‌ترین رویکردهاست. این رویکرد در مجامع بین‌المللی و محافل کارشناسی تنها راه خروج از بن‌بست و فقر و توسعه‌نیافتگی شهرها تلقی می‌شود و مدیریت شهری چاره‌ای جز اجرای آن دارد (موحد و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۴۸).

با وجود سابقه‌ی عمر مدیریت شهری در ایران، هنوز نشانی از پیاده‌سازی مولفه‌های حکمروایی خوب شهری و مدیریت هماهنگ و یکپارچه نمایان نشده است و برنامه‌های اجرایی مدیریت شهری به جای آنکه فزاینده باشند، کاهنده و بازدارنده بوده (بوچانی و همکاران، ۱۳۹۸) و بستر مناسبی برای اجرای اصول حکمروایی خوب (یعنی واگذاری برخی اختیارات به سطح محلی)، چه از طرف دولت و چه از طرف مردم وجود نداشته است (مقیمی، ۱۳۸۲: ۲۵). در حال حاضر شهر همدان با چالش‌های عدیده‌ای در مدیریت شهری رو به رو است. در این راستا مقاله حاضر در پی ارزیابی عملکرد مدیریت شهری همدان با توجه به شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و اولویت‌بندی شاخص‌های مؤثر بر حکمروایی مطلوب شهری با توجه به نظرات شهروندان است. هدف اصلی در پژوهش حاضر؛ تعیین معیارهای مؤثر بر تحقق حکمروایی خوب شهری در همدان است و در نهایت به ارائه پیشنهادی لازم به منظور بهبود عملکرد مدیریت شهری همدان پرداخته است.

حکمروایی در مقایسه با شیوه‌ها و فرآیندهای سنتی تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری حکومتی که عموماً بالا و پایین بوده و به صورت فرایندهایی غیرمشارکتی و بدون دخالت بازیگران، گروه‌ها، افراد و ذی‌نفعان غیرحکومتی انجام می‌پذیرد، به عنوان فرایند تصمیم‌گیری مشارکتی تعریف می‌شود که در آن ذی‌نفعان چندگانه اعم از ذی‌نفعان حکومتی و غیرحکومتی مجموعه خواسته‌ها، نیازها و راه‌حل‌های خود را در فرایند تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری بیان می‌دارند. با این نگاه، حکمروایی عموماً فرآیندی پایین به بالاست که مبتنی بر اتفاق نظر ذی‌نفعان چندگانه بوده و در محتوای روابط و تعاملات اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه صورت می‌گیرد (Van Marissing et al., 2006:284).

شبکه حکمروایی از یک طرف اهداف سازمان‌های فردی و از طرف دیگر نفع جمعی در نظر گرفته می‌شود، که می‌تواند به عنوان دستیابی به اهداف مشترک، همکاری بین شبکه‌های حکومتی، منافع متقابل بیان می‌شود (Edelenbos & Meerkerk, 2017: 1) بر پایه اصول و اهداف حاکم بر حکمروایی خوب شهری دولت‌ها به تنهایی قادر به پاسخگویی نیازهای جدید نیستند و ضروریست با افزایش انعطاف و قابلیت‌های خود از طریق جذب نیروهای فعال در نهادهای عمومی و درگیر کردن شهروندان در مراحل تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری به عنوان ذی‌نفعان اصلی، توان پاسخ‌گویی به نیازهای جدید را افزایش دهند. به طور کلی این الگوی جدید از طریق بهره‌گیری از ظرفیت‌های جامعه در بخش‌های دولتی، خصوصی و مدنی و نیز با تقویت توان سازمانی، ارائه خدمات مطلوب را محقق خواهد کرد (عیوضلو، رضویان، ۱۳۹۷: ۱۷۶). همان‌طور که در شکل ۱ هرم حکمروایی شهری نشان داده شده است، این تعامل می‌تواند در سه سطح تعریف گردد.

شکل ۱. رابطه بخش خصوصی، جامعه مدنی و دولت محلی در حکمروایی شهری منبع: (شریف‌زادگان و همکاران، ۱۳۹۴: ۷۴)

همان‌گونه که در الگوی بالا مشاهده می‌شود، الگوی حکمروایی خوب شهری به عنوان فرآیند مشارکتی توسعه تعریف می‌شود که به موجب آن همه ذی‌نفعان شامل حکومت، بخش خصوصی و جامعه مدنی وسایلی را برای حل مشکلات شهری فراهم می‌کنند. در این الگو مسئولیت اجرایی مستقیم مدیریت شهری کم‌تر شده و امکان بیش‌تری برای برنامه‌ریزی و کنترل از پایین به بالا توسط نهادهای خصوصی و مردمی فراهم می‌شود. در اینجا مدیریت شهری از بالا به پایین نیست و مشارکت شهروندان در اداره امور شهر جزو جدایی‌ناپذیر آن است. (McCall & Dunn, 2012: 86) بنابراین حکمروایی مسئولیت اداره عمومی، میان سه نهاد حکومت، جامعه مدنی و بخش خصوصی را عهده‌دار است، حکمروایی شامل مجموعه‌ای از مکانیسم‌های یکپارچه، فرایندها، نهادها و ارتباطات متقابل است که در آن، شهروندان و گروه‌های اجتماعی، از حقوق و تکالیف خودآگاهی می‌یابند (Lupala, 2015). هدف از حکمروایی خوب نیرومند کردن نهادهای جامعه مدنی و تبدیل دولت به یک سیستم پاسخگو و دموکراتیک باز است. (Minogue, Polidano & Hulme, 1999: 6)

حکمروایی خوب شهری از جمله مفاهیمی است که با مشارکت شهروندان و تغییر نقش و کارکردهای دولت محلی همراه است. مطلبی که درباره‌ی بحث حکمروایی شهری مطرح می‌شود این است که، باید سلطه‌ی دولت کاهش یافته و فضاهای زنده‌ای که گویای درگیر شدن و مشارکت سیاسی هستند فزونی یابند. در حقیقت باید چارچوبی فراهم شود که در آن جامعه‌ی مدنی و ساختار قدرت به صورت متکی به هم ولی منفرد بتوانند عرصه‌ی عمومی مدنی قدرت‌مند و فعال و سالمی را به وجود آورند. آنچه در این مقوله بسیار مشهود است و برگرفته از مفهوم اصلی حکمروایی است، ورود شهروندان و نهادهای آن‌ها در مدیریت شهری است، یعنی خاتمه دادن به رویکرد سنتی حکومت شهری که در آن دولت به تنهایی و به دلخواه خود شهرها را اداره می‌کرد و وارد شدن در حکمروایی شهر و برقراری روابط متنوع بین نهادهای جامعه‌ی مدنی و دولت در درگیری، هدایت، کنترل و اداره کردن امور است (تقوایی، تاجدار، ۱۳۸۸: ۵۰). حکمروایی شهری فرایندی است که بر اساس کنش متقابل میان سازمان‌ها و نهادهای رسمی اداره‌ی شهر از یک طرف، و نهادهای غیررسمی جامعه‌ی مدنی یا عرصه‌ی عمومی از طرف دیگر شکل می‌گیرد. مشارکت نهادهای غیررسمی و

تقویت عرصه‌ی عمومی در اداره‌ی شهر می‌تواند به سازگاری منافع گوناگون و در نتیجه به پایداری توسعه‌ی شهری منجر شود (مرتضوی، ۱۳۹۲: ۹۴). به منظور سنجش حکمروایی شهری سازمان ملل در چارچوب فعالیت‌های خود به منظور استقرار حکمروایی شهری در شهرهای جهان و در قالب برنامه ابتکار عمل حکمروایی شهری^۱ در بیانیه‌ای که می‌توان آن را منشور حکمروایی شهری نامید اصول نه‌گانه‌ای را به عنوان معیارها و ویژگی‌های حکمروایی خوب شهری بر شمرده است (Elahi, 2009). از میان اسناد موجود در زمینه بررسی ابعاد حکمروایی شهری، سند انتشار یافته از سوی سازمان ملل را می‌توان جامع‌ترین بیانیه در این زمینه دانست. در این بیانیه ابعاد حکمروایی شهری بر ارزش‌های عام و جهان شمول استوار شده است، به نحوی که فارغ از تفاوت‌های سیاسی، فرهنگی و مکانی می‌توان آنها را معیارهای مطلوب حکمروایی شهری دانست. در مورد شرایط خاص ایران، معیار تمرکززدایی را نیز باید به معیارهای یاد شده افزود، زیرا در نظام‌های متمرکز، یکی از پیش‌شرط‌های تحقق حکمروایی شهری، تمرکززدایی از نظام تصمیم‌گیری است (برک‌پور، ۱۳۸۵: ۵۰۱). بدین ترتیب معیارهای مطلوب حکمروایی شهری در شهرهای ایران را به شرح زیر می‌توان معرفی کرد: شفافیت^۲؛ برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP) از میان شاخص‌های مختلف حکمروایی خوب، شفافیت را در حکم مهم‌ترین بعد معرفی می‌کند (UNDP, 2007: 36). از دیدگاه این برنامه، شفافیت به معنی به اشتراک‌گذاری اطلاعات و اقدام در شیوه‌ای باز است و بیان می‌کند که سیستم‌های شفاف برای تصمیم‌سازی‌های عمومی و کانال‌هایی باز از ارتباطات بین ذی‌نفعان و مقامات دولتی فرایندی مشخص دارند تا از این طریق، طیف گسترده‌ای از اطلاعات در دسترس باشند، دسترسی آزاد به اطلاعات نقش مهمی در افزایش شفافیت دارد. هر چند اطلاعات باید به موقع، متناسب، دقیق و کامل باشند تا به صورت مؤثر از آن‌ها استفاده شود و بدین ترتیب، این پرسش که چه کسی اطلاعات را تولید می‌کند یا اطلاعات برای چه هدفی تولید می‌شوند، به مسائلی کلیدی در بحث شفافیت تبدیل می‌شوند (شریف‌زادگان و همکاران، ۱۳۹۴: ۷۱). عدالت محوری^۳؛ تأکید بر فراهم آوردن فرصت‌های برابر برای شهروندان به منظور بهبود رفاه، بدون تبعیض میان آن‌ها است (عیوضلو و رضویان، ۱۳۹۷: ۱۸۰). قانون‌مندی^۴؛ منظور از قانون‌مندی در تصمیم‌گیری شهری، وجود قوانین کارآمد، رعایت عادلانه چارچوب‌های قانونی در تصمیم‌گیری و دور بودن دست افراد غیرمسئول از تصمیم‌گیری‌هاست. پای‌بندی به قوانین، مستلزم آگاهی شهروندان از قانون و همچنین احترام مسئولان به قانون است (برک‌پور، ۱۳۸۵: ۵۰۲). پاسخ‌گویی^۵؛ پاسخ‌گویی یک موضوع مرکزی در حکمرانی خوب شهری است، اگر میزان پاسخ‌گویی پایین باشد خطوط مسئولیت‌تار می‌شوند در نتیجه فعالیت بخش‌های دولتی و خصوصی دچار ابهام می‌شوند و میزان اعتماد و در نتیجه میل به مشارکت شهروندان کاهش می‌یابد (Newman & Verpraet, 1999: 489). اثربخشی^۶؛ تضمین اعطای خدمات به عموم با مصرف بهینه و عاقلانه منابع در دسترس است (عیوضلو و رضویان، ۱۳۹۷: ۱۸۰). مشارکت^۷؛ مشارکت زمانی اتفاق می‌افتد که تمام افراد جامعه مورد پذیرش واقع شوند، وقوع این اتفاق نیازمند آن است که در ساختار مدیریتی شهر نقش همه گروه‌ها مورد پذیرش واقع شود (Dekker & Kempen, 2004: 112). مسئولیت‌پذیری^۸؛ دلالت بر افزایش حساسیت مدیران حکومتی نسبت به خواسته‌های عمومی دارد به همین دلیل بخش‌های مختلف یک ساختار نیازمند این هستند که رابطه‌ای متقابل با هم دیگر داشته باشند، عدم این ارتباط موجب می‌شود که توافق روشنی درباره مسئولیت‌ها صورت نگیرد، به منظور رفع این وضعیت همه‌ی بخش‌ها باید توافق روشنی برای انتخاب مسیر و همچنین پذیرفتن مسئولیت را عهده‌دار شوند (Dekker & Kempen: 2004, 114). اجماع‌پذیری^۹؛ گروه‌ها و بخش‌های مختلف ممکن است ساختار را دچار چالشی عظیم کند در نتیجه برای رفع این وضعیت، اجماع باید به عنوان یک شرط اساسی در تحقق حکمرانی خوب شهری در

¹ The urban Governance Initiative

² Transparency

³ Equity and inclusiveness

⁴ The Rule of Law

⁵ Responsiveness

⁶ Effectiveness & Efficiency

⁷ Participation

⁸ Accountability

⁹ consensus Oriented

نظر گرفته شود (Raco: 1999:277). دیدگاه راهبردی؛ داشتن استراتژی مشخص و نگاه راهبردی در جهت دستیابی به پایداری، توسعه و پیشرفت مناطق با مشارکت شهروندان از طریق فراهم آوردن حس مالکیت و مسئولیت‌پذیری بین آنها است. فرا رفتن از مسائل روزمره شهر و پرهیز از غرق شدن در آنها، مستلزم وجود بینشی گسترده و دراز مدت نسبت به آینده یا داشتن بینش راهبردی در زمینه توسعه شهری است. تمرکز زدایی؛ این معیار، بر واگذاری اختیار به سازمان‌ها و مراکز مختلف و صلاحیت نهادهای محلی بر انجام وظایف تأکید می‌کند. تمرکززدایی بر اصل تفویض مسئولیت به سطح پایین‌تر استوار است. (برک‌پور، ۱۳۸۵: ۵۰۲) طبق مطالعات بانک جهانی بیش از ۶۰ درصد کشورهای در حال توسعه در حال اجرای برنامه تمرکززدایی هستند (Aijaz, 2009: 143).

از دهه ۱۹۸۰ موضوع حکمروایی به موازات تأثیرات جهانی شدن در مسائل سیاسی مورد بررسی قرار گرفته است و در راستای به کارگیری آن تقسیم‌بندی مسئولیت‌ها در عرصه شهری شکل گرفته است (Uzun, 2007). کندی استوارت (۲۰۰۶)، در پژوهشی با عنوان «طراحی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری: ارزیابی اهمیت مشارکت شهروندان در ونکوور بزرگ»؛ معتقد است که در انتخاب شهرداران و مقام‌های شهری، انجمن‌های مختلف می‌توانند نظرات خود را به صورت آزاد و مؤثر بیان کنند و بدین صورت انتخاب مدیران شهری بر اساس اجماع‌گرایی صورت می‌گیرد که این تنها راه علاج در زمینه بهبود مدیریت شهری است (Kennedy, S, 2006). بوریس و همکاران (۲۰۰۷)، در پژوهش «تلاش‌هایی برای ارتقاء حکمروایی سالم شهری» به این نتیجه رسیدند که سلامت شهری به میزان قابل توجهی به نهادها و فرآیندهای مدیریتی بستگی دارد در نتیجه مشارکت شهروندان نقش مهمی در شکل‌گیری و اجرای سیاست مطلوب در سطح ملی و جهانی بازی می‌کند (Burris et al, 2007). محمدجاسم اودین و لیلا اشرفون جویا (۲۰۰۷) «توسعه از طریق حکمروایی خوب: درس‌هایی برای کشورهای در حال توسعه»؛ محققان در این پژوهش به این نتیجه رسیده‌اند که بدون بهبود شاخص‌های کلیدی حکمروایی خوب مانند قانونمندی، صدا و پاسخگویی دموکراتیک، افزایش درآمد سرانه و ارتقاء شاخص‌های اجتماعی امکان‌پذیر نیست (Uddin & Joya, 2007) کمپ رونالد هوپ (۲۰۰۹) در پژوهش «توسعه ظرفیت برای حکمروایی خوب در کشورهای در حال توسعه: چندین تجربه عملی» محقق به این نتیجه رسیده است که کشورهای در حال توسعه برای رسیدن به حکمروایی خوب شهری باید در قبال مردم خود پاسخگو بوده، در ارائه خدمات ظرفیت‌مند داشته و حافظ نظم و قانون بوده و مدیریت کارآیی بر منابع خود اعمال نمایند (Kempe Ronald Hope, 2009). یاپ کیو شنگ (۲۰۱۳)، در پژوهشی به عنوان «حکمروایی خوب شهری در آسیای جنوب شرقی»؛ به این نتیجه رسیده است که تمرکززدائی و خصوصی سازی باعث بهبود حکمروایی شهری و کارآیی ارائه خدمات عمومی می‌گردد (Kioe sheng, 2013).

در ایران نیز با تأثیرپذیری از جریان‌های جهانی طی دهه اخیر؛ جهت اصلاح نظام مدیریت شهری موضوع حکمروایی خوب شهری مطرح شده، همچنین در مراکز علمی و اجرایی مورد توجه قرار گرفته و مطالعات و پژوهش‌های متعددی نیز در این خصوص صورت گرفته است که بر چگونگی دست یافتن بر مدیریتی کارآ و بهینه با توسعه مردم سالار و عادلانه تأکید دارد. کرامت‌اله زیاری و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش «تحلیل عملکرد مدیریت شهری با تأکید بر شاخص‌های حکمروایی خوب از منظر شهروندان (شهر ساری)» عملکرد مدیریت شهری ساری با توجه به نظرات شهروندان مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد، میانگین کل شاخص‌های حکمروایی خوب از منظر شهروندان در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. شاخص کارآیی و اثربخشی بیشترین میزان در بین شاخص‌ها را داشته است ولی کمتر از میانگین استاندارد است که نشان دهنده مؤثر نبودن روش فعالیت مدیران در عرصه شهری است و شاخص مشارکت کمترین مقدار را داشته است. نتایج در کل عدم رضایت شهروندان را بیان می‌کند. داود حبیبی و سحر محبوبی (۱۳۹۸) «تبیین رابطه حکمروایی خوب شهری و رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری (شهر دوگنبدان)» این پژوهش به بررسی و تبیین رابطه حکمروایی خوب شهری با رضایت شهروندان از عملکرد شهرداری در شهر دوگنبدان پرداخته است. سنجش حکمروایی خوب شهری بر اساس هشت مؤلفه و رضایتمندی با یکدیگر رابطه

¹ Strategic Vision

² Subsidiarity

معنادار داشته و هر چه میزان و سهم شاخص‌های حکمروایی شهری افزایش یابد، سطح رضایتمندی مردم نیز افزایش می‌یابد. ابراهیم شریف‌زاده اقدم و همکاران (۱۳۹۸) «ارزیابی مشارکت شهروندان در حکمروایی خوب شهری (شهر پیرانشهر)» این پژوهش با شناخت وضع موجود نظام مشارکت شهروندان در حکمروایی شهری پیرانشهر را بررسی و ارزیابی کرده است. نتایج پژوهش نشانگر آن است که شاخص مشارکت، شاخص با ارجحیت اول می‌باشد و شاخص‌های حکمروایی شهری تأثیر معناداری بر میزان مشارکت شهروندی در اداره شهری دارند. نتایج کلی پژوهش دال بر این واقعیت است که نادیده گرفتن نظر شهروندان در رابطه با مدیریت شهری و نحوه تصمیم‌گیری مدیران شهری، به طور قابل توجهی در روند حکمروایی شهری پیرانشهر مؤثر بوده، و همین امر سبب تأثیرات نامتعادلی در نواحی شهری شده است. افشار ابدالی و همکاران (۱۳۹۸) «تبیین چارچوب مفهومی حکمروایی خوب شهری مبتنی بر مدیریت یکپارچه شهری (کلان‌شهر تهران)» این پژوهش به تبیین چارچوب مفهومی مدیریت یکپارچه شهری مبتنی بر حکمروایی خوب شهر و نیز تبیین روابط معناداری عوامل عملکردی، ساختاری و سازمانی مدیریت یکپارچه با توجه به اصول حکمروایی و تدقیق شاخص‌های مؤثر مدیریت یکپارچه شهری می‌پردازد. برای ارزیابی و تحلیل از ۷۴ زیرمؤلفه و ۱۳ شاخص استفاده شده است. شاخص‌های با اولویت اصلی نظیر مشارکت، خدمات‌رسانی، شفافیت و اثربخشی بعنوان شاخص‌های مدنظر در نوع رصد و بررسی گروه‌های تخصصی در نهاد و ارگان‌های ذی‌ربط عنوان شده است. بعد از تبیین این روابط و تحلیل و تعیین چارچوب ایده‌آل راهکار و سیاست‌سازی لازم در جهت تصمیم‌سازی ارتقاء حکمروایی خوب شهری تهران با توجه به اصول مدیریت یکپارچه شهری ارائه شده است. کمیل عبدی و همکاران (۱۳۹۸) «سنجش رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری با رویکرد حکمروایی خوب شهری (شهر کیاسر)» این پژوهش میزان رضایت شهروندان شهر کیاسر از عملکرد مدیران شهری و شهرداری را مورد سنجش و ارزیابی قرار داده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در شهر کیاسر در وضعیت مناسبی نیست. در بین شاخص‌های استخراج شده شاخص پاسخ‌گویی بیشترین تأثیر و شاخص مشارکت، کمترین تأثیر را در حکمروایی خوب شهری کیاسر دارد. سعید ملکی و همکاران (۱۳۹۷) «ارزیابی شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری با رویکرد مدیریت محله محور (محلات شهر همدان)» در این پژوهش شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری با رویکرد مدیریت محله ارزیابی شده است. جامعه آماری آن شهروندان محلات شهرک مدرس، شهرک الوند و کوچمشکی شهر همدان است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که شاخص‌های شفافیت، عدالت، اثربخشی و کارایی در محلات شهر همدان بیشترین میزان عملکرد را در مطلوبیت حکمروایی شهری دارند. داود عیوضلو و محمدتقی رضویان (۱۳۹۷) «ارزیابی وضعیت مدیریت شهری کلانشهرها مبتنی بر شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری (کلانشهر تهران)» این پژوهش به بررسی و ارزیابی مدیریت شهری کلانشهر تهران، بر مبنای شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری و اولویت‌بندی شاخص‌های مؤثر بر حکمروایی مطلوب شهری در کلانشهر تهران پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که مدیریت شهری کلانشهر تهران از شهروندان نسبت به شاخص‌های پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، قانونمندی و کارایی و اثربخشی در وضعیت خوبی قرار دارد. اما از لحاظ شاخص‌های مشارکت، شفافیت، توافق جمعی و عدالت محوری در وضعیت مناسبی قرار ندارد. همچنین با ترکیب همه شاخص‌ها، وضعیت کلی مدیریت شهری کلانشهر تهران از لحاظ این شاخص‌ها مورد ارزیابی قرار گرفت که از این حیث، مدیریت شهری با سطح مطلوبی حکمروایی شهری فاصله دارد. نتایج مربوط به اولویت‌بندی شاخص‌ها از نظر شهروندان، نشان داد که شاخص‌های مشارکت، قانونمندی، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی بیشترین تأثیر را در سطح حکمروایی مطلوب شهری در کلانشهر تهران دارند. بررسی پیشینه پژوهش بیانگر آن است که حکمروایی مطلوب در جهت رفع چالش‌ها و به ویژه مسائل مدیریت شهری امری اجتناب‌ناپذیر است.

روش شناسی

روش پژوهش حاضر بر حسب هدف، کاربردی و به لحاظ روش و ماهیت، توصیفی-تحلیلی است. روش جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات به صورت اسنادی و پیمایشی با استفاده از تکنیک مصاحبه و پرسشنامه به صورت پاسخ بسته و در

قالب طیف لیکرت بوده است. جامعه آماری پژوهش، شهروندان ساکن در مناطق چهارگانه شهرداری همدان می‌باشند. برای به دست آوردن حجم نمونه، از کل جمعیت شهر همدان با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۴ نمونه به روش تصادفی انتخاب شدند. روایی محتوی پرسشنامه به روش دلفی با نظرخواهی از صاحب نظران موضوع مورد تأیید قرار گرفت. جهت سنجش پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. این ضریب برای شاخص‌های پرسشنامه از طریق نرم‌افزار SPSS محاسبه شده است، پایایی پرسشنامه با استفاده از روش کرونباخ برابر ۰/۹۷۷ به دست آمد، همچنین آلفای کرونباخ برای تمامی شاخص‌ها بیش از ۰/۷ بوده که مقداری مورد تأیید است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون Goodness-of-fit Chi-Square Test (خی دو نیکویی برازش) برای ارزیابی وضعیت شاخص‌های حکمروایی شهری همدان و از آزمون Freadman (فریدمن) جهت اولویت‌بندی شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری همدان استفاده شد تا اهداف مورد نظر این پژوهش محقق شود.

جدول ۱. محاسبه پایایی شاخص‌های پژوهش

متغیر	شاخص	تعداد گویه	ضریب آلفای کرونباخ
حکمروایی خوب شهری	شفافیت	7	0/822
	عدالت	6	0/792
	قانونمندی	7	0/741
	پاسخگویی	7	0/882
	کارآیی و اثربخشی	10	0/899
	مشارکت	6	0/806
	مسئولیت پذیری	5	0/894
	اجماع پذیری	6	0/924
	دیدگاه راهبردی	4	0/879
	تمرکز زدائی	5	0/845
	کل	63	0/977

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

در این پژوهش به منظور شناسایی شاخص‌ها و گویه‌های مناسب حکمروایی مطلوب شهری به منظور تحلیل عملکرد مدیریت شهری همدان، از روش دلفی استفاده شده است. در این روش ابتدا مؤلفه‌ها و شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری منتج از مطالعه منابع داخلی و خارجی استخراج شده؛ در اختیار ۳۰ نفر از متخصصان و صاحب نظران مدیریت شهری شامل اساتید دانشگاه‌ها، کارشناسان نهادها و سازمان‌های مدیریت شهری همدان؛ از جمله (اعضای شورای اسلامی شهر، شهرداری همدان، سازمان مسکن و شهرسازی و ...) قرار گرفت، بر این مبنا، دیدگاه‌های ۱۲ نفر از اساتید دانشگاه‌ها (۴۰ درصد) و ۱۸ نفر کارشناسان مربوط به نهادها و سازمان‌های مدیریت شهری همدان (۶۰ درصد) دریافت شد. سپس بعد از اعمال اصلاحات، برای تأیید نهایی و تعیین وزن و اهمیت هر یک از ابعاد و شاخص‌ها، مجدداً دیدگاه‌های متخصصان در قالب پرسشنامهٔ مربوط دریافت شد، که بر این اساس مؤلفه‌ها و شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری و گویه‌های مربوط برای ارزیابی شهر مورد مطالعه تدوین شد. جدول ۲ گویه‌های مربوط به هر کدام از شاخص‌های تحقیق را نشان می‌دهد.

جدول ۲. شاخص‌ها و گویه‌های تحقیق برای سنجش وضعیت حکمروایی مطلوب شهری همدان

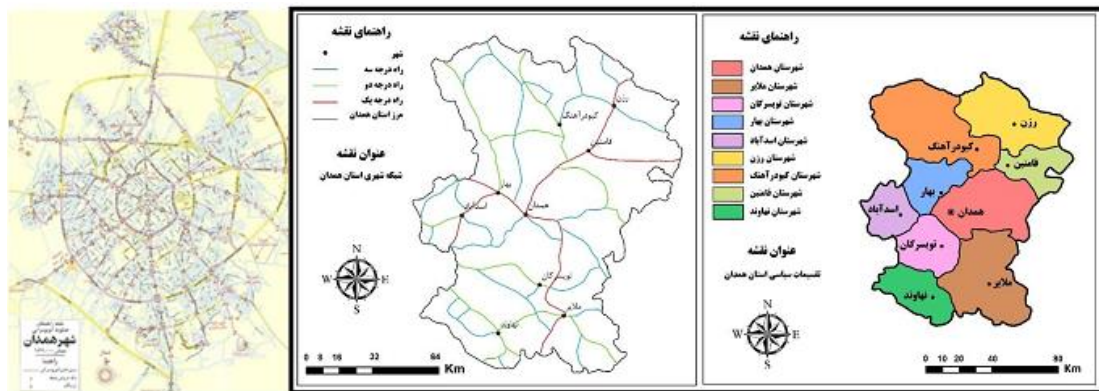
شاخص	گویه‌ها
شفافیت	- سلامت اداری (فساد و رشوه‌خواری، پارتی‌بازی)
	- اطلاع‌رسانی مستمر و شفاف و انتشار رسمی مزایده‌ها و مناقصه‌های عمومی، قراردادهای، درآمدها و هزینه‌ها
	- دسترسی آزاد شهروندان به اطلاعات و رانت اطلاعاتی در مدیریت شهری
	- شرکت آزاد شهروندان در جلسات شورای شهر
	- روراست بودن، شفافیت و صداقت مدیریت شهری در خصوص عملکرد، اقدامات و تصمیمات اتخاذ شده به شهروندان
	- وضوح میزان مصرف بودجه تعیین شده در شهرداری و انتشار عمومی آن
	- اعتمادسازی از طریق ارائه عملکرد شفاف به مردم
	- رعایت عدالت در توزیع امکانات، خدمات شهری و اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها در کلیه مناطق شهری
	- رعایت و حفظ عدالت جنسیتی در بهره‌مندی از منابع، امکانات و فضاهای شهری
	- دسترسی عادلانه شهروندان به کاربری‌های (آموزشی، درمانی، مذهبی و ...) مورد نیاز و توزیع فضایی مناسب کاربری‌ها در کلیه مناطق شهری
عدالت	- دسترسی عادلانه شهروندان به فرصت‌های شغلی
	- حضور زنان در مدیریت شهری
	- اعتقاد و پایبندی به حقوق شهروندی و رعایت آن
	- عدالت، بی‌طرفی و اجرای یکسان قوانین برای همه شهروندان
	- پایبندی به اجرای قوانین و مقررات
	- وجود قوانین و مقررات و ضوابط شهرسازی کارآمد و متناسب با مسائل و مشکلات موجود شهر
	- پرهیز از کاغذبازی اداری و ساده‌سازی فرآیند و سازوکارهای قانونی
	- برخورد قانونی مدیریت شهری در مقابل اقدامات غیرقانونی شهروندان
	- میزان آگاهی شهروندان از قوانین و مقررات و ضوابط شهری برای رعایت آنها
	- وجود افراد و گروه‌های ذی‌نفع و ذی‌نفع در بدنه مدیریت شهری
قانونمندی	- توانمندسازی نظارتی شهروندان به صورت مستقیم و غیر مستقیم
	- پاسخگویی شهردار و کارکنان شهرداری در قبال انجام وظایف خود به شهروندان به صورت مستقیم
	- اجرای به موقع وعده‌های داده شده توسط مدیران شهری
	- دسترسی آسان به مدیران شهرداری و شهری
	- تشریح مستمر برنامه‌ها، پروژه‌ها و اقدامات انجام شده و در دست انجام
	- پیگیری چگونگی تحقق طرح‌های شهری توسط شهرداری و شورای شهر
	- برگزاری جلسات عمومی با شهروندان برای تشریح اقدامات انجام شده، در دست انجام و آتی
	- رضایت شهروندان از عملکرد مدیریت شهری در ارائه خدمات در زمینه احداث پارک‌ها، طراحی مناسب خیابان‌ها و معابر و زیرساخت‌ها
	- حفظ و ترویج فرهنگ بومی و مراسم‌های سنتی و محلی و آداب و رسوم گذشته
	- افزایش مهارت‌ها و ایجاد کارآفرینی در شهر
پاسخ‌گویی	- توسعه زیرساخت‌ها در جهت ایجاد و ارتقاء فضای کسب‌وکار
	- وجود مدیران بومی، خلاق و متخصص و توجه به شایسته‌سالاری
	- شکل‌گیری و گسترش شهر هوشمند و الکترونیک
	- وجود منابع درآمدی پایدار در تأمین هزینه خدمات شهری
	- خصوصی‌سازی و ارتقاء کیفیت و رعایت استانداردها در ارائه خدمات مدیریت شهری
	- مستمر و دائمی بودن فعالیت‌های مدیریت شهری
	- بهبود و ارتقاء شیوه و روش در مدیریت شهری حال حاضر
	- سهم بخش خصوصی و سازمان‌های مردم‌نهاد، تشکلهای مردمی و شهروندان در برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، اجرا و ارزیابی طرح‌ها و پروژه‌های توسعه شهری
	- ظرفیت‌سازی نهادی (ایجاد و تقویت تشکلهای صنفی، انجمن‌ها و نهادهای مدنی غیردولتی در زمینه مسائل شهری)
	- محله محوری (واگذاری و تفویض تدریجی وظایف اداره شهر به اهالی محلات و تقویت شوراهای محلی)
کار آیی و اثربخشی	- آموزش حقوق و وظایف شهروندی و ارتقاء فرهنگ مشارکت
	- مشارکت

- شرکت در انتخابات شورای اسلامی شهر	
- وجود اتاق فکر و مشورت	
- احساس مسئولیت در تأمین امکانات و تجهیزات مناسب شهری و ارائه خدمات به کلیه شهروندان	
- مسئولیت در اجرای به موقع پروژه‌های عمرانی در سطح شهر	مسئولیت- پذیری
- آموزش‌های شهروندی لازم جهت ارتقاء مسئولیت‌پذیری شهروندان	
- مسئولیت‌پذیری در رسیدگی به شکایات شهروندان	
- مسئولیت‌پذیری در زمینه عملکرد خود و ارائه گزارش‌های عملکردی فصلی و سالیانه به شهروندان	
- هماهنگی و تعامل بین سازمان‌های اداره امور شهر (مدیریت یکپارچه شهری)	
- همکاری و تعامل و همسویی اقدامات توسعه و عمران شهری با شهروندان در رسیدن به توافق جمعی	
- وجود چشم‌انداز مشترک و مورد اجماع (تفکر بلندمدت) مسئولین حوزه مدیریت شهری با شهروندان	اجماع- پذیری
- ارتباط حوزه مدیریت شهری به عنوان نهاد رسمی (دولت) با نهادهای غیردولتی و بخش خصوصی در توسعه و پیشرفت شهر	
- حمایت مدیران شهری از منافع جمعی اکثریت گروه‌ها و طبقات اجتماعی برای رسیدن به اشتراک نظر جمعی	
- وجود اجماع و همکاری میان سازمان‌های مختلف تهیه‌کننده و اجرا کننده طرح‌ها و پروژه‌های شهری	
- داشتن استراتژی مشخص و نگاه راهبردی در جهت دستیابی به پایداری، توسعه و پیشرفت شهر	
- وجود برنامه راهبردی عملیاتی و برنامه‌های میان مدت و بلند مدت در شهرداری و شورای شهر	دیدگاه راهبردی
- وجود برنامه‌ای راهبردی برای هر منطقه، ناحیه و محله شهری	
- وجود برنامه‌ای راهبردی برای حل مسائل و مشکلات شهری از جمله کاهش فقر، آلودگی هوا، ترافیک	
- استقلال منابع مالی و قدرت تصمیم‌گیری درباره نحوه استفاده از منابع مالی	
- اختیار تهیه طرح‌ها و برنامه‌های توسعه شهری در دست نهادهای محلی	
- انتخابی بودن نهادهای مسئول اداره شهر	تمرکززدایی
- قانون‌گذاری در زمینه تمرکززدایی	
- پاسخگویی عملکرد مدیریت شهری به مردم شهر تا به مسئولین کشوری	

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

قلمرو جغرافیایی پژوهش

محدوده مکانی تحقیق، شهر همدان است. همدان یکی از کلانشهرهای ایران در منطقه غربی و کوهستانی ایران و مرکز شهرستان و استان همدان است. همدان قدیمی‌ترین شهر ایران و به عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای جهان از قدمت چند هزار ساله‌ای برخوردار است. این شهر در دامنه کوه الوند و در ارتفاع ۱۷۴۱ متری از سطح دریا و در دامنه کوه الوند واقع شده است و از شهرهای سردسیر ایران با آب و هوای سرد و کوهستانی به شمار می‌آید. در سال ۱۳۸۵ مجلس شورای اسلامی در مصوبه‌ای همدان را پایتخت تاریخ و تمدن ایران اعلام کرد و در مرداد سال ۱۳۸۸ به عنوان یکی از کلانشهرهای ایران معرفی شد. شهر همدان در ناحیه میانی استان و در گستره‌ای به مساحت ۴۰۸۴ کیلومترمربع معادل ۲۱ درصد از مساحت استان را تشکیل می‌دهد. این شهر در محدوده مدار ۴۸ درجه و ۳۵ دقیقه طول شرقی و ۳۴ درجه و ۵۲ دقیقه عرض شمالی از نصف‌النهار گرینویچ واقع شده است. از لحاظ جمعیت سیزدهمین شهر پرجمعیت ایران به شمار می‌آید. (رحیمیون، ۱۳۹۵: ۳۸-۳۹) جمعیت همدان بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ معادل ۵۵۴۴۰۶ نفر است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵) که در ۴ منطقه، ۱۲ ناحیه و ۷۵ محله شهری سکونت دارند.

شکل ۲. نقشه موقعیت جغرافیایی موقعیت شهر همدان منبع: (اطلس نقشه و اطلاعات مکانی استان همدان، ۱۳۹۷)

یافته ها و بحث

نتیجه بررسی شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که میانگین شاخص‌ها معادل ۲/۳۲ و کمتر از حد متوسط ۳ به دست آمده است. هر چقدر میانگین هر یک از شاخص‌ها از حد وسط که در طیف ۳ است، کمتر باشد، مؤید وضعیت بد شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و هر چه میانگین شاخص‌ها بالاتر از حد وسط باشد، بیانگر وضعیت خوب شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در شهر همدان است. میانگین شاخص‌ها به ترتیب از بالاترین تا کمترین میانگین شامل کارایی و اثربخشی، مسئولیت‌پذیری، قانونمندی، پاسخ‌گویی، مشارکت، شفافیت، عدالت، دیدگاه راهبردی، اجماع‌پذیری و تمرکززدایی می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد که سطح حکمروایی مطلوب شهری حدود ۴۶/۴٪ است؛ بنابراین می‌توان گفت وضعیت شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در شهر همدان نامطلوب است.

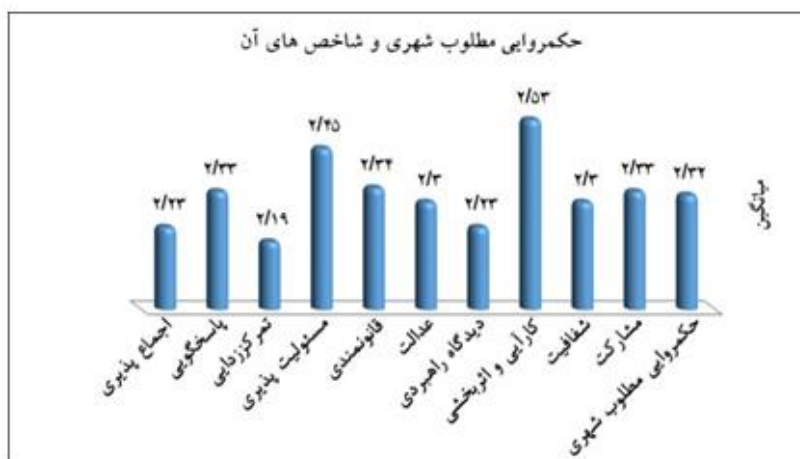
جدول ۳. شاخص‌های آماری مربوط به میزان متغیرهای حکمروایی مطلوب شهری و شاخص‌های آن

متغیر	میانگین	درصد	انحراف معیار	واریانس
کارایی و اثربخشی	۲/۵۳	۵۰/۶	۰/۶۱۹	۰/۳۸۴
مسئولیت‌پذیری	۲/۴۵	۴۹	۰/۸۴۵	۰/۷۱۴
قانونمندی	۲/۳۴	۴۶/۸	۰/۶۸۷	۰/۴۷۳
پاسخ‌گویی	۲/۳۳	۴۶/۶	۰/۸۹۵	۰/۸۰۲
مشارکت	۲/۳۳	۴۶/۶	۰/۷۴	۰/۵۴۸
شفافیت	۲/۳	۴۶	۰/۷۳۵	۰/۵۴
عدالت	۲/۳	۴۶	۰/۶۹۲	۰/۴۸
دیدگاه راهبردی	۲/۲۳	۴۴/۶	۰/۷۶	۰/۵۷۸
اجماع‌پذیری	۲/۲۳	۴۴/۶	۰/۷۵۹	۰/۵۷۷
تمرکززدایی	۲/۱۹	۴۳/۸	۰/۸۱۶	۰/۶۶۷
حکمروایی مطلوب شهری	۲/۳۲	۴۶/۴	۰/۶۴۳	۰/۴۱۴

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

شکل ۳ گویای این مطلب است که در بین متغیرهای مورد بررسی در پژوهش حاضر، بیشترین میانگین مربوط به شاخص کارایی و اثربخشی با مقدار ۲/۵۳ و کمترین میانگین با مقدار ۲/۱۹ برای شاخص تمرکززدایی می‌باشد. شاخص تمرکززدایی در وضعیت کاملاً نامطلوبی قرار دارد. به نحوی که در بین دیگر شاخص‌های حکمروایی شهر همدان از پایین‌ترین سطح برخوردار است. نسبت میانگین استاندارد با ۰/۹۹ اطمینان آماری و سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ اختلاف معنی‌داری مشاهده می‌شود. میزان پاسخ‌گویی و مشارکت هردو تقریباً ۲/۳۳ و همین‌طور شاخص‌های عدالت و شفافیت مشترکاً ۲/۳ بودند. همچنین میزان شاخص دیدگاه راهبردی و اجماع‌پذیری به طور مشترک ۲/۲۳ و

از طرفی مسئولیت پذیری ۲/۴۵ و میزان قانونمندی ۲/۳۴ بود. در مجموع سطح حکمروایی مطلوب شهری با مقدار ۲/۳۲ در وضعیت نامطلوب قرار دارد.

شکل ۳. میانگین شاخص های حکمروایی مطلوب شهری در شهر همدان منبع: (یافته های پژوهش، ۱۳۹۹)

بدین ترتیب نتایج تحقیق نشان داد که مدیریت شهری همدان از منظر شهروندان شهر همدان تا حدود زیادی با سطح مطلوب حکمروایی شهری فاصله دارد. به عبارتی با توجه به ده شاخص مورد بررسی در این مقاله به منظور سنجش سطح حکمروایی مطلوب شهر همدان، نتایج آزمون حاکی از این است که به طور کلی از نظر شهروندان سطح حکمروایی مطلوب شهری در شهر همدان در وضعیت مناسبی قرار ندارد.

به منظور بررسی وضعیت مدیریت شهری همدان از لحاظ شاخص های حکمروایی مطلوب شهری، ابتدا حکمروایی مطلوب شهری و شاخص های آن در جامعه مورد مطالعه مورد سطح سنجی قرار گرفته است تا بتوان وضعیت این شاخص ها را مورد بررسی قرار داد. بنابراین در جدول ۴ با استفاده از آزمون خی دو نیکویی برازش، وضعیت حکمروایی مطلوب شهری و شاخص های آن مورد سنجش قرار گرفت.

جدول ۴. بررسی وضعیت حکمروایی مطلوب شهری و شاخص های آن

متغیر	مقدار آزمون خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه
شفافیت	۲۰۰/۰۶۳	۳	۰/۰۰۱	سطح نامطلوب
عدالت	۲۰۹/۳۱۲	۳	۰/۰۰۱	سطح نامطلوب
قانونمندی	۲۶۷/۸۱۳	۳	۰/۰۰۱	سطح نامطلوب
پاسخگویی	۱۷۰/۰۴۲	۳	۰/۰۰۱	سطح نامطلوب
کارایی و اثربخشی	۲۲۹/۲۰۸	۳	۰/۰۰۱	سطح نامطلوب
مشارکت	۲۰۸/۳۷۵	۳	۰/۰۰۱	سطح نامطلوب
مسئولیت پذیری	۱۹۰/۶۸۸	۴	۰/۰۰۱	سطح نامطلوب
اجماع پذیری	۸۱/۴۳۸	۳	۰/۰۰۱	سطح نامطلوب
دیدگاه راهبردی	۵۲/۲۵	۳	۰/۰۰۱	سطح نامطلوب
تمرکززدایی	۱۴۰/۷۰۸	۳	۰/۰۰۱	سطح نامطلوب
حکمروایی مطلوب شهری	۲۸۵/۰۶۳	۳	۰/۰۰۱	سطح نامطلوب

منبع: (یافته های پژوهش، ۱۳۹۹)

همانطور که جدول شماره ۴ نشان می دهد، میزان فراوانی مشاهده شده در گزینه های کم و متوسط که نشان دهنده سطح نامناسب حکمروایی مطلوب شهری و شاخص های آن است، به مراتب بیشتر از گزینه های سایر گزینه ها می باشد. همانطور که جدول ۴ نشان می دهد، با توجه به سطوح معناداری بدست آمده از آزمون خی دو و این مقدار کمتر از

¹ Goodness-of-fit Chi-Square Test

۰/۰۵ می‌باشند، لذا با سطح اطمینان ۹۵٪ می‌توان نتیجه گرفت که بین فراوانی مورد انتظار و مشاهده شده تفاوت معناداری وجود دارد، پس می‌توان گفت که حکمروایی شهری همدان و شاخص‌های آن در سطح نامطلوبی هستند. کارآیی و اثربخشی؛ استفاده بهینه از منابع و امکانات برای تأمین نیازهای شهروندان را مدنظر قرار می‌دهد. نتایج به دست آمده از نظرات شهروندان جدول شماره ۴، بیان می‌کند که این شاخص در بین دیگر شاخص‌ها در عملکرد مدیریت شهر همدان در بالاترین سطح قرار گرفته است و نشان از رضایت نسبی شهروندان از پروژه‌های عمرانی شهرداری همدان می‌باشد که در سال‌های اخیر انجام شده است. اما در زمینه‌های مختلف محلی، کمبود نیروی متخصص و کارآمد وجود دارد. محدودیت منابع مالی و نبود استقلال مالی از موارد دیگری است که به مدیریت شهری همدان آسیب وارد می‌کند.

تمرکززدایی؛ در مفهوم عام خود از طریق مفاهیم و تاکتیک‌های خاصی همچون تمرکززدایی سیاسی، تمرکززدایی اداری و تراکم‌زدایی، پیگیری می‌شود که هر یک مستلزم ساختار و روابط مشخص عمودی هستند. ارتباط مدیریت شهری با سطوح بالاتر خود نیز از چندین طریق مختلف حاصل می‌شود که شامل چارچوب‌های قانون اساسی و مقررات، ارتباطات مالی و مسئولیت‌های سیاسی مشترک در اجرای برنامه است. مدیریت شهری با توجه به ساختار سلسله‌مراتبی دولتی و روابط بالا به پایین کارگزاران حکومت با یکدیگر به صورت نظام مدیریت شهری متمرکز می‌باشد که الویت آنان در نظر گرفتن رضایت دولت و دولتمردان تا در نظر گرفتن رضایت مردم و شهروندان است. امکان ارتباط متقابل میان شهروندان و نمایندگان شوراهای اسلامی شهر برای انجام درست وظایف وجود ندارد. مدیریت شهری همدان به عنوان یه نهاد محلی برای انجام وظایف قانونی خود اختیارات کافی ندارد.

عدالت؛ منظور از عدالت ایجاد فرصت‌های برابر برای همه شهروندان برای رسیدن به وضعیت رفاهی مناسب و تلاش برای تخصیص عادلانه منابع و امکانات خدماتی است. شاخص عدالت در مدیریت شهری همدان در وضعیت نامطلوب قرار دارد. از جمله دلایل پایین بودن میانگین این شاخص، تأثیرگذاری کسانی که دارای منابع قدرت بیشتری هستند بر تصمیم‌های شهری و جهت‌گیری مسائل شهری بر طبق خواسته‌هایشان. با توجه به تأثیرگذاری گروه‌های ذی‌نفع در مدیریت شهری همدان، عامه مردم و گروه‌های ضعیف‌تر جامعه و همچنین زنان فرصتی برای ارائه خواسته‌های خود ندارد.

پاسخگویی؛ این شاخص بر مسئول بودن و حساب پس دادن مدیران در مقابل شهروندان اشاره دارد. در حکمروایی دموکراسی مبتنی بر پاسخگویی مشکلات و خواسته‌های مردم است. پاسخ دادن به کنش‌گران اصلی یعنی مردم در جامعه یک تعامل سازنده و حیاتی ایجاد می‌کند. پاسخگویی به شهروندان باعث ترغیب آنها به حمایت برای بررسی و حل مشکلات و زمینه‌یاز مشارکت آنها می‌شود. نتایج به دست آمده برای این شاخص نشان می‌دهد که در مدیریت شهری همدان در وضعیت نامطلوب است. از دلایل پایین بودن عدم پاسخگویی شهردار و اعضای شورای شهر برای رفع خواسته‌های شهروندان و عدم صداقت در برنامه‌های خود است.

مسئولیت‌پذیری؛ اشاره به این دارد که مدیران شهری در قبال وظایف محول شده نسبت به شهروندان احساس مسئولیت کنند. در نتیجه به دست آمده از شاخص مسئولیت‌پذیری بیانگر سطح نسبتاً مطلوب آن در مدیریت شهری همدان است. از دلایل نسبتاً مطلوب شدن شاخص مسئولیت‌پذیری رفع مشکلات شهری و مسئولیت در قبال انجام وظایف خود در مدیریت شهری همدان است.

قانونمندی؛ منظور از قانونمندی رعایت چارچوب قانونی در تصمیم‌گیری‌هاست. با توجه به نتایج پرسشنامه‌ها این شاخص در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. از دلایل وضعیت نامطلوب این شاخص می‌توان به تأثیرپذیری مدیران شهری از گروه‌های بانفوذ، عدم توجه به حقوق مردم و منافع جمعی و عدم مخالفت با موارد خلاف قانون اشاره نمود. مشارکت بر مبنای مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌گیری و مشارکت شهروندی در امور مسائل شهری استوار است. از جمله دلایل پایین بودن مشارکت در مدیریت شهری همدان می‌توان به فراهم نبودن زمینه مشارکت شهروندان و امکانات، عدم توجه به نقش نهادها و تشکل‌های مردمی و عدم توجه و تمایل مدیران شهری به مشارکت شهروندان

اشاره کرد. در نظر نگرفتن نظرات شهروندان و شرکت ندادن آنها برای حل مشکلات شهری عدم احساس مسئولیت شهروندان را در حل چالش‌های شهری در پی دارد.

شفافیت؛ اختیار دادن به شهروندان برای تبدیل شدن به حسابرسی در جامعه شهری و داشتن حق اظهار نظر و دسترسی آزاد به اطلاعات است که در ساختار مدیریت شهری در جهت اعتمادسازی و کاهش سطح فساد اداری یکی از الزامات مدیریت شهری است. که بر طبق نتایج بدست آمده عملکرد مدیران شهر همدان در زمینه شفافیت در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. از نظر شهروندان عدم شفافیت در عملکرد مدیران در امورات شهری، افزایش فساد در زمینه‌های مختلف را به دنبال دارد و این مهم عدم اعتماد شهروندان به مدیران شهری را در پی خواهد داشت.

اجماع‌گرایی در نظر گرفتن منافع جمعی مدنظر است و به ارتباط بخش‌های دولتی، خصوصی و مدنی با همدیگر توجه می‌شود. بر حسب نتیجه خروجی از نظرات پرسش‌شوندگان جدول شماره ۴، اجماع‌پذیری مدیریت شهری همدان با نهادهای مردمی و دولتی در سطح کاملاً نامطلوبی قرار دارد که نشانگر اختلاف نظر و عدم همکاری مدیران شهری است. از جمله دلایل پایین بودن شاخص اجماع‌گرایی؛ عدم یکپارچگی مدیریت شهری، ارجحیت منافع شخصی بر منافع عمومی، موازی کاری مسئولان و مدیران شهری، دخالت دادن مسائل سیاسی و جناحی به مسائل و مدیریت شهری، عدم وجود ارتباط دوسویه بین شهروندان، سازمان‌های مردم نهاد و دولتی با مدیریت شهری که بین آنها اجماعی برقرار نمی‌شود. انعطاف پذیری ضعیف مدیریت شهری در همکاری و هماهنگی با شهروندان و نهادهای مردمی و پذیرش ایده و نظرات آنان با در نظر گرفتن نفع اکثریت جامعه.

بدین ترتیب نتایج نشان داد که مدیریت شهری همدان تا حدود زیادی با سطح مطلوب حکمروایی شهری فاصله دارد. به عبارتی با توجه به ده شاخص مورد بررسی در این مقاله به منظور سنجش سطح حکمروایی مطلوب شهر همدان، نتایج آزمون حاکی از این است که به طور کلی، سطح حکمروایی مطلوب شهری در شهر همدان در وضعیت مناسبی قرار ندارد.

به علاوه تحقیق در پی تعیین و رتبه‌بندی شاخص‌های مؤثر بر حکمروایی مطلوب شهری در شهر مورد مطالعه است، به عبارت دیگر، در پی تعیین اولویت و اهمیت شاخص‌های ده‌گانه حکمروایی شهری در مدیریت شهری همدان است؛ با استفاده از آزمون فریدمن^۱ به اولویت‌بندی شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری همدان در جدول ۵ پرداخته شده است.

جدول ۵. اولویت‌بندی شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری همدان

شاخص	میانگین رتبه	اولویت بندی	آماره‌ی کای اسکور	درجه آزادی	سطح معناداری
شفافیت	۵/۸۵	۳			
عدالت	۵/۳	۵			
قانونمندی	۶/۴۸	۱			
پاسخ‌گویی	۵/۳۳	۶			
کارایی و اثربخشی	۵/۴۶	۴	۱۴۶/۳۴۷	۹	۰/۰۰۱
مشارکت	۵/۳	۵			
مسئولیت‌پذیری	۶/۰۲	۲			
اجماع‌پذیری	۴/۹۹	۹			
دیدگاه راهبردی	۵/۰۶	۸			
تمرکز زدایی	۵/۲۱	۷			

جدول ۵ نشان می‌دهد که به ترتیب شاخص‌های قانونمندی، مسئولیت‌پذیری و شفافیت بیشترین میانگین رتبه را به دست آورده‌اند. این نتیجه گویای این مطلب است که شاخص‌های قانونمندی، مسئولیت‌پذیری و شفافیت بیشترین تأثیرگذاری را در سطح حکمروایی مطلوب شهری همدان دارند. از طرفی، چون سطح معناداری بدست آمده از آماره

¹ Freadman

کای اسکور از آزمون فریدمن، کمتر از ۰/۰۵ می باشد، بنابراین با سطح اطمینان ۹۵٪ این اولویت بندی مورد تأیید قرار می گیرد. لذا در کل می توان نتیجه گرفت که به نظر می رسد شاخص های قانونمندی، مسئولیت پذیری و شفافیت می توانند بیشترین تأثیرگذاری را در سطح حکمروایی مطلوب شهری همدان داشته باشند.

نتیجه گیری

مدیریت شهری به شکل سنتی با توجه به پیچیده تر شدن مسائل و مشکلات شهری، جوابگوی مدیریت و اداره بهینه شهرها نیست؛ به همین دلیل در سال های اخیر رویکردهای متعددی در حوزه مدیریت شهری به منظور عملکرد بهینه، مطرح شده که از جمله مهم ترین این رویکردها می توان به حکمروایی مطلوب شهری اشاره کرد. حکمروایی مطلوب شهری بر اصل بنیادین همیاری میان دولت محلی، جامعه مدنی و بخش خصوصی استوار است که دولت محلی به جای آنکه به تنهایی مسئولیت کامل اداره و مدیریت شهر را بر عهده گیرد، باید در کنار مردم، جامعه مدنی و بخش خصوصی، به عنوان یکی از نهادها یا عوامل، محسوب شود. با این تعبیر حکومت نقش تسهیل کننده و زمینه ساز در مدیریت شهر ایفا می کند. بنابراین هر یک از سه نهاد دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی، زمینه ساز حکمروایی مطلوب شهری هستند، هر یک از سه نهاد مذکور دارای کارکردها و وظایف خاصی بوده که از ترکیب متناسب آنها می توان انتظار داشت حکمروایی مطلوب شهری به وجود آید. رویکرد حکمروایی خوب شهری، به دنبال افزایش عملکرد مدیریت شهری در چارچوب مدیریت کارآمد است. این پژوهش به دنبال ارزیابی وضعیت عملکرد حکمروایی شهری در مدیریت شهری همدان بوده است تا میزان مطابقت مدیریت شهری همدان را با اصول و شاخص های حکمروایی مطلوب شهری بسنجد. یافته ها نشان دادند که سطح حکمروایی مطلوب شهری و شاخص های آن در مدیریت شهری همدان از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند. همه این عوامل متأثر از ضعف مدیریت شهری و نارضایتی شهروندان است که ضرورت طراحی الگوی جدید مدیریت شهری بر اساس رویکرد حکمروایی مطلوب شهری را مطرح می کند. شاخص های حکمروایی مطلوب شهری از اهمیت زیادی در مدیریت شهرها برخوردار هستند اما مدیریت شهری همدان در اجرای رویکرد حکمروایی خوب شهری با مشکلات عدیده ای روبرو است: مدیریت متمرکز، فراهم نبودن زمینه لازم در اجرا و به کارگیری حکمروایی، عدم آگاهی مدیران شهری از شاخص های حکمروایی مطلوب شهری، عدم اعتماد شهروندان جهت مشارکت با مدیریت شهری، همچنین ناکارآمدی مدیریت شهری در به کارگیری شهروندان در عرصه امور شهری محسوس است.

مشارکت؛ بر مبنای مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم گیری و مشارکت شهروندی در امور مسائل شهری استوار است. شفافیت؛ اختیار دادن به شهروندان برای تبدیل شدن به حسابرسی در جامعه شهری و داشتن حق اظهار نظر و دسترسی آزاد به اطلاعات است که در ساختار مدیریت شهری در جهت اعتمادسازی و کاهش سطح فساد اداری یکی از الزامات مدیریت شهری است. عدالت محوری؛ به عنوان یکی از شاخص های مهم حکمروایی مطلوب شهری مطرح بوده و تأکید بر این است که در حکمروایی شهری مطلوب، همه گروه ها و افراد جامعه شهری، به ویژه گروه های آسیب پذیر، زنان و کودکان و فقرای شهر و ... باید فرصت مناسب و برابر و تخصیص عادلانه در زمینه ارتقاء وضعیت رفاهی و دسترسی به منابع و امکانات شهری داشته باشند و شاخص اجماع پذیری مستلزم وجود ارتباط و تلاش مشترک میان مدیریت شهری با سایر بخش های دخیل و تأثیرگذار در اداره و مدیریت شهری است. به منظور تقویت حکمروایی خوب، نیاز به تقویت هر یک از شاخص ها الزام می یابد که در نهایت با تعامل سازنده بین مدیران و شهروندان زمینه برای افزایش عملکرد مدیریت شهری فراهم می گردد. نتایج به دست آمده نشان می دهد به دلیل عدم مشارکت پذیری مدیران شهری، فراهم نبودن زمینه مشارکت، عدم پاسخگویی مناسب، مسئولیت پذیری ضعیف مدیران شهری و عدم شفافیت در تصمیمات و برنامه ریزی ها، موجب کاهش اعتماد شهروندان و در نهایت کاهش همکاری بین مدیران شهری و شهروندان شده است. در نهایت سطح نامطلوب عوامل مذکور موجبات ضعف در اثربخشی، کارایی و عملکرد مدیریت شهری در شهر مورد مطالعه و سطح نامطلوب حکمروایی خوب شهری شده است. به همین منظور در جهت تقویت عملکرد مدیریت شهری، در برنامه ریزی ها و سیاست گذاری ها باید به شهروندان به عنوان محور اصلی، توجه گردد. این

پژوهش دریافت که هر گونه تحول اساسی در شهر و کاهش مشکلات شهری منوط به اصلاحات اساسی در رویکرد و نظام‌های برنامه‌ریزی و مدیریت شهری است. مدیریت مطلوب شهری زمانی شکل می‌گیرد که از همه استعدادها و ظرفیت‌های موجود در عرصه شهری بهره‌گیری گردد. در نتیجه به منظور تقویت حکمروایی مطلوب شهری همدان، نیاز به تقویت هر یک از شاخص‌ها و بهبود و ارتقاء شیوه و روش در مدیریت شهری حال حاضر الزام می‌یابد؛ که در نهایت به تعامل سازنده بین مدیران و شهروندان منجر شود و زمینه را برای افزایش عملکرد مدیریت شهری فراهم سازد. با توجه به نتایج حاصل شده در شهر مورد مطالعه می‌توان راهکارهای زیر را ارائه کرد:

- استفاده مؤثر از نظرات شهروندان و دخیل کردن آن‌ها در مدیریت شهری همدان بر اساس شاخص مشارکت‌پذیری؛
- برگزاری جلسات هفتگی، ماهانه و سالانه با همه اقشار مردم محلات مناطق شهری همدان؛
- رعایت عدالت در توزیع امکانات، خدمات شهری و اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها در کلیه مناطق شهری؛
- دسترسی عادلانه شهروندان به کاربری‌های (آموزشی، درمانی، مذهبی، فرهنگی، ورزشی و ...) مورد نیاز و توزیع فضایی مناسب کاربری‌ها در کلیه مناطق شهری؛
- شفافیت در امور با ایجاد امکان گردش آزاد اطلاعات و قابلیت دسترسی عموم شهروندان به آن؛
- توانمندسازی نظارتی شهروندان به صورت مستقیم و غیرمستقیم؛
- پاسخگویی مدیران و مسئولان شهری در قبال وظایف خود؛
- توجه به تخصص‌گرایی برای اداره امور شهر؛
- اصلاحات اساسی در رویکرد و نظام برنامه‌ریزی و مدیریت شهری موجود؛
- مشارکت با بخش خصوصی و سازمان‌های مردم‌نهاد، تشکل‌های مردمی و شهروندان در برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، اجرا و ارزیابی طرح‌ها و پروژه‌های شهری؛
- وجود برنامه راهبردی عملیاتی و استراتژی مشخص در جهت توسعه همه جانبه شهری با وجود چشم‌انداز مشترک با شهروندان؛
- تلاش مدیریت شهری در جهت ارتقاء وضعیت سلامت اداری (فساد و رشوه‌خواری و پارتی بازی)؛ و
- قانون‌گذاری مشخص و مصوب در رابطه با تمرکززدایی.

منابع

- ابدالی، ا. ذبیحی، ح. ماجدی، ح. (۱۳۹۸). تبیین چارچوب مفهومی حکمروایی خوب شهری مبتنی بر مدیریت یکپارچه شهری (نمونه موردی: کلان‌شهر تهران)، فصلنامه علمی-پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیایی انسانی، ۱۱۲(۱)، ۲۹۳-۳۰۹
- اطلس نقشه و اطلاعات مکانی استان همدان (۱۳۹۷)، سازمان نقشه‌برداری کشور، ۳-۵
- برک‌پور، ناصر (۱۳۸۵). حکمروایی شهری و نظام اداره شهرها در ایران، همایش برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، تهران
- بوچانی، محمدحسین، صرافی، مظفر، توکلی‌نیا، جمیله، دشتی، علی (۱۳۹۸). تحلیل استراتژیک ساختار مدیریت شهری تهران با رویکرد حکمروایی شایسته شهری، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۵۵، صص ۷-۲۶
- تقوایی، علی اکبر و تاجدار، رسول (۱۳۸۸). درآمدی بر حکمروایی خوب شهری در رویکردی تحلیلی، فصلنامه مدیریت شهری، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، شماره ۲۳، صص ۴۵-۵۸
- حسینی، سیدهدای (۱۳۹۵). تحلیل شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با تأکید بر نظرات شهروندان و مدیران، مطالعه موردی: شهر تربت حیدریه، فصلنامه مطالعات شهری، شماره ۲۰، صفحات ۴۳-۵۲
- رحیم‌یون، علی‌اصغر، (۱۳۹۵). در جستجوی هویت شهری همدان، انتشارات مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی، سازمان مسکن و شهرسازی استان همدان، همدان
- شریف‌زادگان، محمدحسین و فتحی، حمید و ملک‌پور اصل، بهزاد (۱۳۹۴). حکمروایی خوب نهادسازی برای توسعه آموزه‌هایی از سطح ملی تا شهری و تجربه‌ای از ایران، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، شهرداری تهران
- مرتضوی، مهدی (۱۳۹۲). مدیریت محلی و حکمروایی شهری: با نگاهی به ساختار مدیریت شهری ژاپن، کره‌ی جنوبی، ترکیه و فرانسه، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، شهرداری تهران
- مقیم، محمد (۱۳۸۲). اداره امور حکومت‌های محلی، انتشارات سمت، تهران.

- موحد، ع. کمان وردی، م. ساسان پور، ف. قاسمی کفرودی، س. (۱۳۹۳). فصلنامه مطالعات برنامه ریزی شهری، ۲(۷)، ۱۴۷-۱۷۶
- عیوضلو، داود و رضویان، محمدتقی (۱۳۹۷). ارزیابی وضعیت مدیریت شهری کلانشهرها مبتنی بر شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری، مورد مطالعه: کلانشهر تهران، مجله جغرافیا و توسعه شماره ۵۲، صفحات ۱۹۲-۱۷۵
- Aijaz, R. (2009). Capacity building of municipal functionaries for good governance in Uttarakhand, India, *Habitat International*, 34 (2010), 386-391.
- Burris, S., Hancock, T., Lin, V. & Herzog, A. (2007): Emerging Strategies for Healthy Urban Governance, *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 84, 1, 154-163.
- Dekker, K. and Van Kempen, R. (2004). Urban governance within the Big Cities Policy: ideals and practice in The Hague, the Netherlands. In: *Cities*, 21 (2), p. 109-117. Copyright © Elsevier Science, Ltd.
- Edelenbos, J., & Meerkerk, I.V. (2017). Finding common ground in urban governance networks: what are its facilitating factors? *Journal of Environmental Planning and Management*. 61(12). 2094-2110.
- Elahi, K. Q. I. (2009). UNDP on good governance. *International Journal of Social Economics*.
- Lupala, John Modestus. (2015). Urban Governance in the Changing Economic and Political Landscapes: A Comparative Analysis of Major Urban Centers of Tanzania, *Current Urban Studies*.
- McCall, M.K., & Dunn, C.E. (2012). Geo-information tools for participatory spatial planning: Fulfilling the criteria for 'Good' Governance? *Geoforum*. 43(1): 81-94
- Minogue, M., Polidano, C., & Hulme, D. (1999). *Beyond the new Public Management: Changing Ideas and Practices in Governance (New Horizons in Public Policy series)*, Cheltenham, Edward Elgar Pub.
- Muñoz, P., & Cohen, B. (2016). The making of the urban entrepreneur. *California Management Review*, 59(1), 71-91.
- Newman, P., & Verpraet, G. (1999). The impacts of partnership on urban governance: Conclusions from recent European research. *Regional Studies*, 33(5), 487-491
- Kennedy, S. (2006). Designing good urban governance indicators: The importance of citizen participation and its evaluation in Greater Vancouver, *Cities*. 23(3). 196-204.
- Kempe Ronald Hope, Sr. (2009). Capacity development for good governance in developing societies: Lessons from the field, *Journal Article, Development in Practicic*, 19(1). 79-86
- Kioe sheng, Y. (2010). Good Urban Governance in Southeast Asia. *Environment and Urbanization ASIA*. 1(2). 131-147
- Raco, Mike (1999). Reasearching the new urban governance: an examination of closure, access and complexities of institutional research, *Area*. 31(3). 271-279.
- Rakodi, C. (2003). Politics and performance: the implications of emerging governance arrangements for urban management approaches and information systems, *Habitat International*. 27(4), 523-547.
- Stephens, C., & Satterthwaite, D. (2008). Urban health in developing countries, *Environmental Impact Assessment, Review*, 20 PP: 299- 310.
- Uddin, M. J., & Joya, L. A. (2007). Development through good governance: Lessons for developing countries. *Asian Affairs*, 29(3), 1-28.
- United Nations Development Programm (UNDP) (2007). *Governance Indicators: A User's Guide*, New York: Oxford University Press.
- Uzun, C.N. (2007): Globalization and urban governance in Istanbul, ORIGINAL PAPER, ORIGINAL PAPER, 127-138
- Van Marissing, E., Bolt, G., & Van Kempen, R. (2006). Urban governance and social cohesion: Effects of urban restructuring policies in two Dutch cities. *Cities*, 23(4), 279-290.

How to Cite:

Samvati, S., Hosseini, G & Bahraini, S. (2022). Analyzing the performance of Hamedan urban management based on good urban governance indicators from citizens' point of view. *Geographical Engineering of Territory*, 6(4), 801-816.

ارجاع به این مقاله:

سمواتی، سمیرا، حسینی‌نیا، غلامحسین و بحرینی، سیدحسین. (۱۴۰۱). تحلیل عملکرد مدیریت شهری همدان مبتنی بر شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری با تأکید بر نظر شهروندان. *مهندسی جغرافیایی سرزمین*، ۶(۴)، ۸۰۱-۸۱۶.